

УДК 72.07

DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.261021.56.801

ШЛЯХИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ ОБ'ЄКТІВ АРХІТЕКТУРИ

КОМАРОВ К. О.^{1*}, канд. арх., доц.,
КОМАРОВ М. О.², аспір.

^{1*} Кафедра архітектурних конструкцій, Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури, Вознесенський узвіз, 20, 02000, Київ, Україна, тел: +38 (068) 702-76-84, e-mail: k.o.komarov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5024-2233

² Кафедра теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв, Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури, Вознесенський узвіз, 20, 02000, Київ, Україна, тел: +38 (068) 592-92-61, e-mail: mykhailo.komarov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7977-7095

Анотація. Постановка проблеми. Сьогодні в Україні продовжують формуватись механізми впливу громадськості на прийняття рішень стосовно розвитку містобудівних ансамблів та міст у цілому. Водночас рівень освіченості пересічних громадян в актуальних тенденціях архітектури, дизайну та урбаністики залишається досить низьким. Це впливає на загальний смисловий стан архітектурного наповнення міст та виливається у буквальне повторення візуальних форм XIX століття в сучасних спорудах, особливо в центральних (історичних) частинах українських міст. Згідно з гіпотезою цього наукового дослідження, вирішення проблеми можливе шляхом створення системи безоплатної базової архітектурної освіти на кількох різних рівнях. **Мета та завдання дослідження.** Основна мета роботи – визначення шляхів актуалізації сприйняття об'єктів архітектури жителями міст України. Завдання дослідження – аналіз загальнодоступних методів отримання базової архітектурно-містобудівної освіти та їх класифікація, визначення раціональних засобів для підвищення загального рівня обізнаності в питаннях архітектури та містобудування. **Висновки.** Через надзвичайну широту та неоднорідність населення великих міст України досягти глобального відходу від неавтентичних та неактуальних архітектурно-урбаністичних принципів та актуалізувати загальнонаціональне сприйняття архітектурних об'єктів та архітектури в цілому можна лише шляхом запровадження комплексу дій, елементи якого будуть направлені на конкретний шар загальної цільової аудиторії. У даному дослідженні з метою спрощення визначено лише чотири базові ЦА, однак у подальших розробках їх необхідно деталізувати для досягнення кращого фактичного результату. В загальному контексті найважливішою залишиться ЦА1 (школярі) – аудиторія, яка може почати отримувати базові архітектурні знання в обов'язі, достатньому для розуміння основних тенденцій архітектури та містобудування.

Ключові слова: архітектурна освіта; містобудування; громади; архітектурна обізнаність; онлайн освіта

WAYS OF ACTUALIZATION OF NATIONAL PERCEPTION OBJECTS OF ARCHITECTURE

KOMAROV K.O.^{1*}, Cand. Sc. (Arch.), Assoc. Prof.,
KOMAROV M.O.², Postgrad. Stud.

^{1*} Department of Architectural Structures, National Academy of Fine Arts and Architecture, 20, Voznesenskyi Descent, 02000, Kyiv, Ukraine, tel. +38 (068) 702-76-84, e-mail: k.o.komarov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5024-2233

² Department of Theory, History of Architecture and Synthesis of Arts, National Academy of Fine Arts and Architecture, 20, Voznesenskyi Descent, 02000, Kyiv, Ukraine, tel. +38 (068) 592-92-61, e-mail: mykhailo.komarov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7977-7095

Abstract. Problem statement. Today in Ukraine the mechanisms of public influence on decision-making regarding the development of urban ensembles and cities in general continue to be formed. At the same time, the level of education of ordinary citizens in current trends in architecture, design and urban planning remains quite low. This affects the general semantic state of the architectural content of cities and results in a literal repetition of the visual forms of the XIX century in modern buildings, especially in the central (historical) parts of Ukrainian cities. According to the hypothesis of this research, the solution to this problem is in the creation of a system of free basic architectural education at several different levels. **Purpose of the article.** The main purpose of this work is to determine ways to update the perception of architectural objects by residents of Ukrainian cities. The objectives of the study are the

analysis of publicly available methods of obtaining basic architectural and urban education and their classification, the definition of rational means to increase the general level of awareness in the field of architecture and urban planning. **Conclusion.** Due to the extraordinary breadth and heterogeneity of the population of large cities of Ukraine, achieving a global departure from inauthentic and irrelevant architectural and urban principles and update the national perception of architectural objects and architecture in general is possible only through introducing a set of actions aimed at a specific target audience (TA). In this study, in order to simplify, only four basic TAs are identified, but in further developments they need to be detailed more to achieve a better actual result. In the general context, the most important will be TA1 (students) – an audience that can begin to receive basic architectural knowledge, sufficient enough to understand the main trends in architecture and urban planning.

Keywords: *architectural education; urban planning; communities; architectural awareness; online education*

Постановка проблеми. В Україні громадськість має низку повноважень у контексті погодження та нагляду за зведенням та реконструкцією споруд, особливо виражені вони в міських утвореннях. У Києві наявна тенденція для розширення таких повноважень. Так, у 2015 році учасники проектного семінару «Право на місто», організованого Департаментом містобудування та архітектури КМДА, запропонували залучати громаду на всіх чотирьох етапах розроблення містобудівної документації (підготовчий, формування технічного завдання, розроблення проекту, узгодження та затвердження). Раніше громаду залучали лише на останньому етапі [6]. Разом із тим можна констатувати відсутність комплексного сприйняття містобудівних ансамблів та базової освіти громадян у питаннях архітектури та містобудування.

Значна частка жителів вважає відтворення архітектурних форм ХІХ століття у нових спорудах правильним підходом. Разом із тим, «Нарський документ про автентичність», прийнятий міжнародною конференцією UNESCO, ICCROM та ICOMOS, констатує, що «автентичність...постає істотним якісним чинником, що стосується достовірності наявних джерел інформації» [5]. Відтак, наповнення міських просторів неавтентичними архітектурними об'єктами не відповідає загальносвітовим цінностям і тенденціям.

Попри ряд позитивних кейсів участі громади в збереженні культурної спадщини (як от захист «будинку квітів» у Києві [1]) та образу міста в цілому, можна зазначити недостатній рівень поінформованості

суспільства про переваги сучасних підходів містобудування та архітектури.

Мета та завдання дослідження. Основною метою роботи постає визначення шляхів актуалізації сприйняття об'єктів архітектури жителями міст України. Завдання дослідження – аналіз загальнодоступних методів отримання базової архітектурно-містобудівної освіти та їх класифікація, визначення раціональних засобів для підвищення загального рівня обізнаності в питаннях архітектури та містобудування.

Виклад основного матеріалу. Проблема високої оцінки відтворення старих архітектурних форм та деталей в нових спорудах серед громад та/або замовників (міста, приватні бізнеси) могла скластися завдяки такій сукупності факторів:

1) острах, що «сучасна архітектура – це обов'язково висотні споруди»;

2) асоціація архітектури ХVІІІ–ХІХ століть із дорогими районами, а значить, і високою якістю життя. Цьому також сприяє романтизація такої архітектури у кіно, використання там псевдореалістичних просторів та видавання одних міст за інші (Львів як Париж) [3];

3) неусвідомлення, що «поряд із проблемами естетичного ряду композиція ... має виконувати суто утилітарне завдання, що полягає в оптимізації процесу сприйняття та орієнтування відвідувачів» [2];

4) недостатній рівень базової архітектурної та містобудівної обізнаності громадянського суспільства, у т. ч. відсутність в україномовному інформаційному полі відомостей про

сучасні світові тенденції дизайну середовища.

Перші два пункти не входять у рамки нашого дослідження, яке більшою мірою концентрується на третьому пункті. Важливим фактором для розуміння стало те, що архітектурна освіта багатоаспектна і, «крім мистецької (художньої), дизайнерської та інженерної складової, вона передбачає обов'язкове врахування економічних, соціальних, соціокультурних чинників та екологічних вимог» [4]. Відтак, аби досягти позитивних зрушень у контексті базової архітектурної освіченості громад, необхідно включити всі перераховані складові в розроблювані підходи.

Українська та міжнародна практика показує, що за останні роки значної популярності набула онлайн-освіта, чому сприяв початок пандемії COVID-19. Тому в рамках цього дослідження було базово вивчено ринок такої форми освіти та визначено ряд популярних платформ в Україні: це міжнародні Coursera та edX, а також локальні: Prometheus, EdEra та ВУМ. В рамках нашого дослідження один з авторів статті провів тестування онлайн-

курсів з архітектури та містобудування, а саме:

1. «Урбаністика: сучасне місто» на Prometheus – від викладачів аналітичного центру CEDOS та Центру урбаністичних студій НаУКМА. (03.2020) [7];

2. «Making Architecture» на Coursera – від IE Business School and IE School of Architecture & Design. (08.2020) [10];

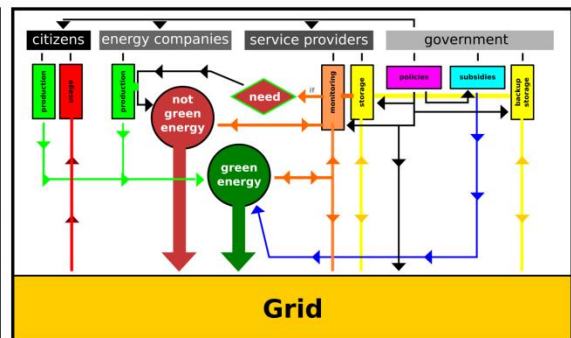
3. «Co-Creating Sustainable Cities» на edX – від DelftWageningenX, ініціативи Delft University та Wageningen University. (04.2021) [9].

Зазначені три курси мають різну структуру: основна відмінність полягає в підході до перевірки отриманих знань. Так, курс «Урбаністика: сучасне місто» передбачає лише контроль шляхом відповіді на тестові запитання. За умови понад 61 % правильних відповідей курс вважається успішно пройденим.

Натомість курси «Making Architecture» та «Co-Creating Sustainable Cities» передбачають більш практичний підхід та певну необхідну кількість виконаних і перевічених робіт (іл. 1, іл. 2) за системою «peer review» на додачу до серії тестових питань.

іл. 1. Практичне завдання (макет) курсу «Making Architecture»

іл. 2. Одне з завдань курсу «Co-Creating Sustainable Cities»

Такий підхід видається більш дієвим та сприяє кращому запам'ятовуванню, а також розвиває навички оцінювання робіт колег, що наразі мало використовується в українській практиці, в тому числі в архітектурній освіті. Разом із тим ці курси часто заточені під окремий аспект проблематики архітектури та містобудування, що може не зацікавити пересічного слухача. Цю проблему частково вирішують архітектурні фестивалі на

кшталт «Canactions» [8], «Prostoneba», а також онлайн-видання типу «Хмарочос», однак вони все одно більшою мірою націлені на професійну аудиторію та профільне студентство.

Відтак, постає необхідність розроблення стратегії, котра б включала серію заходів для різних цільових аудиторій, які б у своїй сукупності сприяли актуалізації загальнонаціонального архітектурно-естетичного рівня освіти. Враховуючи, що із

сучасною архітектурою та історичною забудовою більшою мірою стикаються жителі міст, можна умовно поділити цільову аудиторію на школярів середньої школи (ЦА1), студентів (ЦА2), громадян віком 25...50 (ЦА3) і 50+ років (ЦА4). Основний майданчик для комунікації з ЦА1 – школа. Так, у рамках розвитку програми «Нова українська школа (НУШ)» МОН доцільно запровадити окремий курс «Вступ до урбаністики», або зробити його частиною інших навчальних складових. Такий курс може включати:

- складові уроку малювання, де діти б створювали спрощений генплан свого району;
- показ успішних кейсів світової архітектури та містобудування;
- екскурсії власним містом та в профільні заклади освіти та державні інституції.

Для ЦА2 і ЦА3 доцільно розробити Всеукраїнський онлайн курс з основ архітектури та урбаністики, який мав би офіційний статус, і певну кількість освітніх кредитів, що зараховуються у диплом. Наявність сертифіката про успішне завершення такого курсу має стати обов'язковою умовою для включення громадянина в ініціативну групу та його допуску до обговорення майбутнього того чи іншого містобудівного ансамблю. Додатковим фактором впливу на частину

ЦА3 стануть їхні діти, які приносять нові знання про архітектуру зі школи.

Паралельно існує необхідність розроблення освітніх статей, відео- та аудіоматеріалів для ЦА2, 3, 4 у різній формі та медіа. Такий комплекс заходів згідно, з гіпотезою, наблизить відхід від візуального копіювання елементів історичних споруд у новобудовах та сприятиме підвищенню професійного рівня дискусії під час суспільного погодження інфраструктурних проєктів.

Висновки. Через надзвичайну широту та неоднорідність населення великих міст України досягти глобального відходу від неавтентичних та неактуальних архітектурно-урбаністичних принципів та актуалізувати загальнонаціональне сприйняття архітектурних об'єктів та архітектури в цілому можна лише шляхом запровадження комплексу дій, елементи якого будуть направлені на конкретний шар загальної цільової аудиторії. У цьому дослідженні з метою спрощення визначено лише чотири базові ЦА, однак у подальших розробках їх необхідно деталізувати для досягнення кращого фактичного результату.

В загальному контексті найважливішою залишиться ЦА1 (школярі) – аудиторія, яка може почати отримувати базові архітектурні знання в обсязі, достатньому для розуміння основних тенденцій архітектури та містобудування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережись руйнівників Києва: як проходить оборона будинку «Квіти України» від знесення (Фоторепортаж). kyiv.depo.ua 2021. URL : <https://kyiv.depo.ua/ukr/kyiv/berezhis-ruynivnykiv-kievi-yak-prokhodit-oborona-budinku-kvitiv-ukraini-vid-znesennya-fotoreportazh-202107131344666> (дата звернення: 26.09.2021).
2. Комаров К. О. Прийоми архітектурної композиції в контексті формування незорових орієнтирів. *Українська академія мистецтва*. 2017. Вип. 26. С. 149–159.
3. Комаров М. Доповнена архітектура як фактор створення фальш-образу кінопростору. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2017. Вип. 13. С. 206–210.
4. Литвин В. Психолого-педагогічні проблеми сучасної архітектурної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. № 4. С. 88–99.
5. Пламеницька О. А., Мойсеєнко З. В. Автентичність і достовірність: концепт і проблема архітектурної реставрації. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2014. Вип. 2. С. 83–92.
6. Право на місто : як громада має брати участь у міському плануванні. Cedos (ГО Центр дослідження суспільства), 2017. URL : <https://cedos.org.ua/researches/pravo-na-misto-iak-hromada-maie-braty-uchast-u-miskomu-planuvanni/> (дата звернення : 26.09.2021).
7. Урбаністика : сучасне місто. Prometheus. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/URBAN101/2015_T1/about (дата звернення : 10.03.2020).
8. Canactions festival : веб-сайт. URL : <https://festival.canactions.com> (дата звернення : 2.10.2021).

9. Co-Creating Sustainable Cities. edX. URL : <https://www.edx.org/course/co-creating-sustainable-cities> (дата звернення : 08.03.2021).

10. Making Architecture. Coursera. URL : <https://www.coursera.org/learn/making-architecture> (дата звернення : 15.07.2020).

REFERENCES

1. *Berezhys' ruynivnykiv Kyieva: yak prokhodyt' oborona budynku "Kvity Ukrainy" vid znesennya (FOTOREPORTAZH)* [Beware of the destroyers of Kyiv: How is the defense of the "Flowers of Ukraine" House from demolition is going (PHOTO)]. kyiv.depo.ua 2021. (Accessed : 26 September 2021). URL: <https://kyiv.depo.ua/ukr/kyiv/berezhys-ruynivnykiv-kievi-yak-prokhodit-oborona-budynku-kvitiv-ukraini-vid-znesennya-fotoreportazh-2021-07131344666> (in Ukrainian)

2. Komarov K.O. *Pryyomy arkhitekturnoyi kompozytsiyi v konteksti formuvannya nezorovykh oriyentyriv* [Techniques of architectural composition in the context of formation of non-visual landmarks]. *Ukrayins'ka akademiya mystetstva* [Ukrainian Academy of Arts]. 2017, iss. 26, pp. 149–159. (in Ukrainian)

3. Komarov M. *Dopovnena arkhitektura yak faktor stvorennya fal'sh-obrazu kinoprostoru* [Augmented architecture in movie production as a factor of fake space image formation by film space]. *Arkhitekturnyy visnyk KNUBA* [Architectural Bulletin of KNUBA]. 2017, iss. 13, pp. 206–210 (in Ukrainian)

4. Lytvyn V. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoyi arkhitekturnoyi osvity* [Psychological and pedagogical problems of modern architectural education]. *Pedahohika i psykhohohiya profesiynoyi osvity* [Pedagogy and Psychology of Vocational Education]. 2012, iss. 4, pp. 88–99. (in Ukrainian)

5. Plamenytska O.A. and Moiseenko Z.V. *Avtentychnist' i dostovirnist' : kontsept i problema arkhitekturnoyi restavratsiyi* [Authenticity and reliability : the concept and problem of architectural restoration]. *Arkhitekturnyy visnyk KNUBA* [Architectural Bulletin of KNUBA]. 2014, iss. 2, pp. 83–92. (in Ukrainian)

6. *Pravo na misto : yak hromada maye braty uchast' u mis'komu planuvanni* [The Right to the City : How the Community Should Participate in Urban Planning]. Cedos. 2017. (Accessed : 26 September 2021). URL : <https://cedos.org.ua/researches/pravo-na-misto-iak-hromada-maie-braty-uchast-u-miskomu-planuvanni/> (in Ukrainian)

7. *Urbanistyka : suchasne misto* [Urbanism : a modern city]. Prometheus. (Accessed : 10 March 2020). URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/URBAN101/2015_T1/about (in Ukrainian)

8. Canactions festival : web-site. (Accessed : 2 October 2021). URL: <https://festival.canactions.com>

9. Co-Creating Sustainable Cities. edX. (Accessed : 8 March 2021). URL : <https://www.edx.org/course/co-creating-sustainable-cities>

10. Making Architecture. Coursera. (Accessed : 15 July 2020). URL : <https://www.coursera.org/learn/making-architecture>

Надійшла до редакції: 11.09.2021.